

Likestillings- og
diskrimineringsombudet

Barne- og likestillingsdepartementet
Postboks 8036 Dep
0030 OSLO

Vår ref.:
16/2577- 4- EO

Deres ref.:
16/2961

Dato:
30.01.2017

Høringsuttalelse om den nye barnevernsloven - NOU2016:16

1. Innledning

Likestillings- og diskrimineringsombudet (LDO) viser til høringsbrev 07.11.2016 om ny barnevernlov.

Formålet med NOU 2016:16 *Ny barnevernslov - Sikring av barnets rett til omsorg og beskyttelse* er en teknisk, språklig og strukturell gjennomgang av barnevernloven med hovedfokus på noen nærmere angitte problemstillinger. Begrunnelsen for revisjonsforslaget er at dagens barnevernlov ikke er tilpasset utviklingen og de endrede familiestrukturene vi har hatt siden 80- tallet, som gjeldende lov bygger på. Et overordnet mål for gjennomgangen av loven er bedre rettsikkerhet for barn, samt et tilgjengelig og mer forståelig regelverk.

LDO er positiv til sider av forslaget. Samtidig mener LDO at kunnskapsgrunnlaget i utredningen er for snevert og ikke fullt ut i tråd med intensjonen i utredningsinstruksen, særlig når det gjelder grupper av minoriteter i Norge som ikke har innvandret, herunder samer, nasjonale minoriteter, voldutsatte familier og mennesker med nedsatt funksjonsevne.

LDOs innspill må ses i lys av at ombudet fører tilsyn med at norsk rett og forvaltningspraksis samsvarer med de forpliktelser Norge har etter FNs rasediskrimineringskonvensjon (CERD), FNs kvinnediskrimineringskonvensjon (CEDAW) og FNs konvensjon om rettigheter for mennesker med nedsatt funksjonsevne (CRPD)¹. Rasediskrimineringskomiteen² (CERD) uttrykte blant

¹ Diskrimineringsombudsloven § 1, tredje ledd

² CERD/C/NOR/CO/21-22 pkt 25

annet i 2015 sin bekymring over den vedvarende diskrimineringen av, stereotypiene og intoleransen som rom og tatere/romani opplever i Norge i dag, herunder skadevirkningene av at barn tas ut av romfamilier som ledd i barnevernstiltak. FNs tilsynsorgan anbefalte at Norge sørget for å:

«iverksette anbefalingene til utvalget som ble oppnevnt for å evaluere konvensjonspartens diskriminerende assimilasjonspolitik, herunder å gi rom og romanifolket/taterne kompensasjon»³.

I 2009 var 22 romske barn under barnevernets omsorg (Heinesen 2013), og i 2013 var tallet sannsynligvis 39 (Høigård 2013)⁴.

LDO beklager derfor at taterutvalgets anbefalinger ikke er vurdert i denne utredningen, selv om både tater- utvalget og andre sentrale aktører sterkt oppfordret til det da tater- utvalgets anbefalinger ble presentert sommeren 2015.

2. Mandat, sammensetning og arbeidsmåte

LDO er glad for at barnevernloven moderniseres og tilpasses endrede familiestrukturer som en følge av økt globalisering og migrasjon. LDO oppfordrer også til at departementet sørger for at Norges historiske erfaring med barnevernets arbeid med minoritetsgrupper som ikke har innvandret i Norge, belyses videre i revisjonsarbeidet.

Representanter for innvandremiljøet og fagmiljøer har pekt på en alvorlig tillitsbrist mellom innvandrerbefolkningen og barnevernet, og kritikken har særlig rettet seg mot spørsmålet om barnevernet har tilstrekkelig kompetanse og kunnskap om mangfold i familiestrukturer og oppdragelsesmetoder⁵. En modernisering er derfor påkrevd, og aktualiseres også av at det nå finnes dokumentasjon⁶ på at andre nasjonale minoritetsgrupper har blitt utsatt for menneskerettsstridig inngripende behandling fra barnevernet med klare likhetstrekk til kritikken fra innvandrere.

³ CERD/C/NOR/21-22 pkt 26 f

⁴ Malin Jørgine Persson 2014: *Rom for forskjell - Barneverarbeiderens forståelse, vurderinger og handlinger i arbeid med norske romer*, Masteroppgave Høgskolen i Oslo og Akershus, s. 4

⁵ *Aftenposten* 10. Juni, Bekymringsmelding om barnevernet, Gro Hillestad Thune mfl

⁶ NOU 2015:7 *Assimilering og motstand*, pkt 7.1.5 Konsekvenser av barnevernspolitikken

Etter utredningsinstruksen stilles det krav om å vurdere mulige menneskerettslige konsekvenser, gjennom at utvalget så tidlig i prosessen som mulig involverer og konsulterer relevante aktører og departementer, og eventuelt at det etablerer referansegrupper som kan sikre relevant dialog med fagmiljøer og enkeltpersoner.

Barnevernets arbeid er sektorovergripende og involverer flere departementer. Lovutvalget har hatt noe kontakt med Sametinget og samiske fagmiljøer. Ellers beklager LDO at det ikke fremgår at lovutvalget har involvert Kommunal og moderniseringsdepartementet eller har hatt representanter for nasjonale minoriteter i referansegruppene. Dette kunne ha bidratt til å belyse menneskerettslige utfordringer som nasjonale minoriteter, urfolk og andre nasjonale minoritetsgrupper har hatt med barnevernet til nå.

Dette gjelder som nevnt taterne/romanifolket. Tater/romaniutvalget har med sin rapport *Assimilering og motstand* (NOU 2015:7) i 2015 dokumentert en assimileringsspolitikk som regjeringen selv bekreftet hadde til hensikt å avvike «omstreifervesenet»⁷, en aktiv politikk som varte frem til midten av 1980-tallet. Politikken med omsorgsovertakelse av barn hadde som mål å bryte familieband og fjerne den reisende livsformen og kulturen. Tater/romaniutvalget var også bekymret over at konkrete anbefalinger fra Europarådets komité som overvåker gjennomføringen av rammekonvensjonen om beskyttelse av nasjonale minoriteter i Norge, ikke følges opp av norske myndigheter på en tilstrekkelig måte i dag.

Taterutvalget etterlyste derfor tydelig oppgjør med fortiden:

«Et oppgjør med fortiden må få konsekvenser i praktisk politikk ovenfor tater/romanifolket på alle forvaltningsområder. Det er viktig å trekke lærdom av historien for å unngå å begå samme feil i fremtiden. Dette gjelder også utforming av politikk ovenfor andre sårbare grupper i dag (LDOs utheving)»⁸.

Heller ikke rom-familiers erfaringer og utfordringer med barnevernet er kommentert i utredningen. LDO viser til kritikken som kom i 2015 fra FN som omtales over.

LDO etterlyser også omtale av samenes erfaringer med barnevernet overfor samiske familier. Sametinget har så sent som i 2016 gitt uttrykk for bekymring

⁷ NOU 2015: 7 *Assimilering og motstand*, utvalgets mandat

⁸ NOU 2015:7 *Assimilering og motstand*, pkt 7.2.1, s.136

for om den kommunale barneverntjenesten i tilstrekkelig grad ivaretar barnas språklige og kulturelle bakgrunn⁹.

LDO mener derfor at det er en svakhet at ikke fornorskingspolitikken i barnevernets tidligere arbeid er nevnt i utredningen, særlig når målet er å styrke rettsikkerheten til barna (og familiene).

Erfaringen som nasjonale minoriteter og samer har hatt med barnevernet er at fornorskingen skjedde på flere måter:

- Faglige vurderinger av omsorgen i familien tok ikke høyde for kulturelle forskjeller i ulike familiers omsorg (hva er god omsorg) i vurderingen av «barnets beste».
- Barn ble plassert i fosterhjem uten at identitetsbygging ble sikret i tråd med barnas (og foreldres) minoritetsidentitet .
- Omsorgsovertakelsen ble noen ganger ble begrunnet utelukkende med barnets minoritetsidentitet.¹⁰

Kritikken fra innvandrere mot barnevernet har som nevnt klare likhetstrekk med disse gruppenes erfaringer, og LDO mener dette tilsier at fornorsking som problem ved barnevernets myndighetsutøvelse, fortsatt kan være en aktuell utfordring som departementet bør gå inn i.

LDO savner også omtale av noen andre utsatte grupper. For eksempel er spørsmålet om vold kun i begrenset grad omtalt i utredningen, og da som et metodisk problem ved barneoppdragelse. Men annen vold i familierelasjoner rammer også barn direkte og indirekte, noe som tilsier en bredere behandling av vold som problem for familier.

LDO etterlyser også omtale av familier der enten barna eller foreldrene har nedsatt funksjonsevne. Det foreligger i dag lite forskning og kunnskap om de faktiske forhold når det gjelder barnevernets arbeid opp mot denne gruppen. Det er det behov for, noe som understrekes av at Norge har ratifisert konvensjonen for rettigheter for mennesker med nedsatt funksjonsevne (CRPD).

⁹ NOU 2016:18 *Hjertespråket – Forslag til lovverk, tiltak og ordninger for samiske språk*, s.154

¹⁰ NOU 2015:7

3. Tilpasning av loven til samfunnsutviklingen og nasjonale minoriteter

Ombudet deler utvalgets vurdering av behovet for å gjøre barnevernloven mer tidsriktig ved å fornye innholdet i begreper som hjem, foreldre og familie.

Ombudet er positive til at etnisk, religiøs, kulturell og språklig bakgrunn hos barnet er relevante ved vurderingen av barnets beste og ved valg av bosted (§23). Samtidig ser vi at kultur- og mangfoldsbegrepet knyttes til innvandring i nyere tid samt til samer (s.35). Ved å ikke nevne nasjonale minoriteter som utgjør en del av det historiske mangfoldet i Norge, kan man få et inntrykk at deres kultur ikke vurderes i denne sammenheng.

Ombudet er positive til kravet om kultursensitivitet i barnevernets virksomhet og forsvarlighet (§4), men også her savner vi en henvisning til nasjonale minoriteter og urfolk.

Ombudet er også positiv til bestemmelsen om barneverntjenestens plikt til å samarbeide med barn og foreldre. Kunnskapsgrunnlaget og eksemplene som brukes, er igjen knyttet til innvandrere, mens nasjonale minoriteter og urfolk ikke blir nevnt. Ombudet ønsker å minne om at noen ganger har også disse gruppene behov for tolk eller medhjelpere som kan formidle budskap på tvers av språklige og kulturelle barrierer (s.64-65).

Ombudet slutter seg også til at henleggelsen av en sak etter en undersøkelse blir et enkeltvedtak, og at kravene til dokumentasjon (journal) blir regulert i forskrift (Kapittel 9).

Utvalget foreslår at hovedregelen skal være at barn har rett til samvær med foreldre, søsken og andre nærstående (Kapittel 13). For nasjonale minoriteter er det viktig at barnet får anledning til å lære og bevare sitt språk og sin kultur, også etter en omsorgsovertakelse, blant annet for at det skal være mulig å tilbakeføre omsorgen til foreldre, slik utvalget foreslår (Kapittel 14). Ellers vil mangel på språklig og kulturelt kontinuitet lett brukes som et argument for å gjøre omsorgsovertakelsen permanent.

Ombudet er positiv til et krav om plan for gjennomføring av kontakt mellom barn, foreldre og andre nærstående (Kapittel 14). Ombudet mener at en slik plan også bør inneholde forslag som sikrer språklig og kulturelt kontinuitet i identitetsbyggingen for barn fra nasjonale minoriteter og urfolk.

Vennlig hilsen

Hanne Bjurstrøm
Likestillings- og diskrimineringsombud

Eero Olli
seniorrådgiver

Dokumentet er godkjent elektronisk og gyldig uten signatur.